

Invalidiliiton lausunto työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/2287/2020

Linkki lausuntopalveluun <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=bd1e55b8-acf5-4056-9838-be3e1f8d5252&respondentId=a24b0c13-091f-4c80-bce8-4231e26281f5>

Taustaa

Kestävä kehitys ekologisena, sosiaalisena, taloudellisena ja kulttuurisena kestävytenä on Apoli2020-ohjelmaehdotuksen ytimessä. Tähän viittaa raportin otsikko ”Kohti kestävää arkkitehtuuria”. Työskentelyn näkökulmina ovat olleet ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja elinkaariajattelu, hyvinvointi ja terveys, yhdenvertaisuus ja osallisuus, digitalisaatio, uudet teknologiat ja innovatiivisuus, väestökehitys, aluekehitys ja muuttoliikkeet, suomalaisen arkkitehtuurin tunnettuus, kilpailukyky ja vienti, kulttuuriperintö ja -matkailu, arkkitehtuurikasvatus ja -koulutus sekä rakennetun ympäristön tutkimus. Ohjelman tavoitteilla ja toimenpiteillä pyritään vahvistamaan rakennettuun ympäristöön vaikuttavien toimijoiden keskinäistä yhteistyötä.

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

Invalidiliitto ry kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä ja ympäristöministeriötä mahdollisuudesta osallistua Apoli2020-ohjelmaehdotuksen valmisteluun ja lausua ehdotuksesta.

Invalidiliitto ry on fyysisesti vammaisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on 30 000 henkilöjäsentä ja 144 jäsenyhdistystä.

Invalidiliitto pitää kannatettavana ohjelmaehdotuksessa esitettyjä kestävä kehityksen tavoitteita. Ohjelmaehdotuksessa on tuotu hyvin esiin, se, että arkkitehtuurilla ja rakennetun ympäristön laadulla on yhteys ihmisten yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumiseen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Jotta ihmisten yhdenvertaisuus ja osallisuus voisivat tosiasiallisesti toteutua, tulee yhteiskunnasta purkaa syrjintää ja eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita sekä nähdä kaikki yhteiskunnan jäsenet yhdenvertaisina ja aktiivisina toimijoina. Tälläkin arkkitehtuuripoliittisella ohjelmalla olisi hyvät mahdollisuudet laajentaa ymmärrystä ihmisten moninaisuudesta ja sen vaikutuksista rakennetun ympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen, kunnossapitoon ja korjaukseen. Suurin osa ohjelmassa esitetyistä tavoitteista ja toimista esimerkiksi yhdenvertaisuuden edistämiseksi, sisältyvät jo olemassa oleviin kansallisiin asetuksiin ja määräyksiin sekä kansainvälisiin sopimuksiin, joita Suomi on sitoutunut noudattamaan, esim. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Määräys- ja lainsäädäntötason toteuttaminen ei kuitenkaan riitä, jos tavoitteena on luoda, Apoli2020-ohjelman mukaisesti, edellytyksiä inhimillisesti arvokkaaseen ja yhdenvertaiseen elämään. Invalidiliitto kannustaakin työryhmän jäseniä asettamaan ohjelmalle kunnianhimoisempia tavoitteita, jotta se voisi ohjata ja inspiroida kaikille ihmisille laadukkaamman ja elämyksellisemmän rakennetun ympäristön syntymistä.

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja rakentamisen ilmastovaikutusten vähentämisessä on keskeistä huomioida korjausrakentaminen ja esteettömyyden merkitys kestävässä korjausrakentamisessa. Lisäksi on kestävä ja tehokasta, kun jo lähtökohtaisesti rakennetaan esteetöntä, eikä esteettömyyskorjauksia tarvitse tehdä jälkikäteen. Tilat ovat muunneltavia ja joustavat paremmin eri käyttötarkoituksiin, kun ne ovat esteettömiä. Invalidiliitto pitääkin kannatettavana toimenpide-ehdotusta rakennusten ja tilojen käytön joustavuuden parantamisesta.

Rakentamismääräykset eivät aseta korjausrakentamiselle samoja laatuvaatimuksia uudisrakentamiseen verrattuna. Esimerkiksi asetusta rakennuksen esteettömyydestä sovelletaan luvanvaraiseen korjaus- ja muutostyöhön siltä osin kuin esteettömyyden parantaminen on rakennuksen ominaisuudet sekä toimenpiteen laatu ja laajuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Jotta esteetön rakennuskanta lisääntyisi myös korjausrakentamisen toimesta (mm. ympäristöministeriön tavoite miljoonasta esteettömästä asunnosta vuoteen 2030 mennessä), tulisi tässä arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa kannustaa erityisesti korjausrakentamisessa rakentamismääräysten edellyttämää tasoa laadukkaampiin ratkaisuihin.

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Ohjelmaehdotuksessa todetaan, että hyvällä suunnittelulla ja arkkitehtuurilla voidaan luoda paikkoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. On hienoa, että suunnittelun ja arkkitehtuurin merkitys nähdään näin vahvana. Käytännössä tilojen ja ympäristöjen on oltava esteettömiä, jotta yhdenvertaisuuden ja osallisuuden tukeminen on aidosti mahdollista. Suunnittelun keinoin voidaan myös sulkea osa ihmisistä ulkopuolelle, mikä tulisi tiedostaa, jotta niin ei käytännön ratkaisuissa tapahtuisi.

On hyvä, että avoin ja vuorovaikutteinen suunnittelukulttuuri nähdään tärkeänä, ja että osallistumista esim. kaavoitus- ja suunnitteluprosesseihin kehitetään. Kun kansalaisia osallistetaan, tulee viestinnän ja yhteydenpidon olla saavutettavaa ja monikanavaista, jotta kaikilla on aidosti mahdollisuus osallistua.

Toimenpide-ehdotus yhtenäisen kansallisen mittariston luomisesta ihmisten ympäristökokemusten arviointiin on kannatettava. Invalidiliitto katsoo, että mittariston tulisi sisältää myös esteettömyysnäkökulma. Ehdotus korostaa esteettömyyttä ja saavutettavuutta suunnittelun lähtökohtana on ehdottoman hyvä. Tällöin keskiöön nousee se, että pelkkä minimivaatimusten noudattaminen ei riitä. Ehdotus kehittää ympäristön esteettömyyden, toiminnallisuuden ja turvallisuuden kriteerejä on tärkeä, ja Invalidiliitto tarjoutuu mukaan kehittämistyöhön.

Invalidiliitto kannattaa ehdotusta laatia kriteerit asuntojen kokonaisvaltaiseen laadun arviointiin. Ehdotamme, että esteettömyys sisällytetään mukaan kriteereihin. Tämä edistäisi esteettömyyden merkityksen huomioimista ja siten esteettömien asuntojen määrän lisääntymistä, ja edelleen ihmisten yhdenvertaista ja tosiallista mahdollisuutta valita asuinpaikkansa.

Ehdotus paikallisten arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien laatimisesta on hyvä. Invalidiliitto ehdottaa, että niiden ohjeistuksessa ja valmistelussa huomioitaisiin myös esteettömyysnäkökulma sekä kunnissa jo mahdollisesti valmiina tai tekeillä olevat esteettömyysohjelmat sekä osallistettaisiin ohjelmien valmisteluun myös mm. vammaisneuvostot.

Luku III Talous ja kansainvälisyys

Monella yhteiskunnan eri tasolla toteutuva yhdenvertaisuus on vahva osa Suomen maabrändiä ja yksi Suomen houkuttelevuustekijä. Myös Suomen turvallisuus ja puhdas luonto houkuttelevat kaikenikäisiä ja eri tavoin liikkuvia ja toimivia henkilöitä matkustamaan Suomeen. (Visit Finland, Inclusive travel -työryhmä) Panostamalla yhdenvertaisuutta lisääviin ratkaisuihin, kuten rakennettujen ympäristöjen ja esim. kansallispuistojen esteettömyyteen sekä palvelujen ja viestinnän saavutettavuuteen, varmistetaan matkailijoiden mielenkiinnon säilyminen myös tulevaisuudessa.

Invalidiliitto kannattaa ehdotusta hankintaosaamisen vahvistamisesta. Invalidiliitto katsoo, että esteettömyys ja saavutettavuus tulee sisällyttää hankintakriteereihin.

Luku IV Merkitys ja identiteetti

Arkkitehtuurinäyttelyt ja –tapahtumat voisivat olla hyviä esimerkkejä esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioimisesta. Esim. uusi arkkitehtuuri- ja design-museon toiminnot yhdistävä museo voisi olla huippuesimerkki museosta, joka on yhdenvertaisesti kaikkien saavutettavissa niin fyysisesti kuin myös yhdenvertaisen käyntikokemuksen ja elämyksellisyyden kannalta.

Luku V Koulutus ja tutkimus

Invalidiliitto katsoo, että ihmisten yhdenvertaisuus- ja moninaisuusnäkökulma sekä käyttäjälähtöinen suunnittelu tulisi sisällyttää arkkitehtien koulutukseen nykyistä vahvemmin. Toimintaehdotus arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksen kehittämistä onkin erittäin tarpeellinen, sillä sen avulla voidaan tehdä tunnetuksi arkkitehtuurin ja muotoilun merkitystä mm. yhdenvertaisuuden toteutumisessa.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 15. maaliskuuta 2021

Janne Juvakka
toimitusjohtaja

Terhi Jussila
järjestöjohtaja

Lisätietoja:

Marika Nordlund, vastaava esteettömyysasiantuntija, marika.nordlund@invalidiliitto.fi

Johanna Hätönen, esteettömyysasiantuntija, johanna.hatonen@invalidiliitto.fi